

**Інтерпретація та втілення моделі психологічної технології
в процес розвитку особистостей студентів – майбутніх фахівців**

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку системи технологій в освітній галуззі, Міністерством науки і освіти України поставлене перед ВНЗ одне із важливих завдань щодо їх застосування у напрямку всебічного вдосконалення розвитку особистостей студентів як майбутніх фахівців. Це завдання, в першу чергу, вимагає від науково-педагогічних працівників як провідних спеціалістів, якісного відтворення та актуалізації алгоритмів психологічної технології у навчально-виховному процесі ВНЗ. Досвідчені педагоги-психологи вважають, перш за все, **психологічну технологію** слід розуміти як майстерність і вчення щодо зразкового викладання галуззі психологічної науки і певних наукових дисциплін, вдосконаленого володіння та застосування сукупності методів, способів, алгоритмів у напрямку покращення результативності навчально-виховного процесу і якісної зміни мотивів, властивостей та рис особистостей студентів. З цього приводу, психологічну технологію можна цілковито вважати вагомою частиною центральної проблеми – освітньої технологізації.

Метою цієї наукової статті є визначення сутності, змістовних алгоритмів, показників моделі психологічної технології як системного процесу щодо вивчення особистостей студентів – майбутніх фахівців з обов'язковим аналізом ступеню розвинутих у них індивідуально-психологічних особливостей, властивостей і якостей у головному напрямку – їх психологічного та професійного становлення у період навчання в університеті.

Виклад основного матеріалу. Із аналізу психолого-педагогічних джерел, набутого навчального досвіду та практики відомо, що психологічні технології відіграють важливу роль у психолого-професійній підготовці студентів. Їх зміст важливо, в першу чергу, актуалізовано спрямовувати на розвиток та вдосконалення соціально-психологічних та психолого-професійних особливостей особистостей студентів як майбутніх фахівців на рівні **системного** психолого-педагогічного підходу.

По-перше, це означає що головним напрямком застосування психологічної технології є встановлення і оптимальне налагоджування глибинних зв'язків та відносин між науково-педагогічними працівниками і студентами, між формами навчально-виховного процесу ВНЗ та змістом психологічної технології, стосовно розвитку індивідуально-психологічних особливостей студентів, відповідно сучасних вимог до вдосконалення їх соціально-психологічного та професійного становлення як майбутніх фахівців.

По-друге, навчально-методична теорія і практика свідчать, що науково педагогічні працівники повині вміти майстерно відтворювати зміст психологічної технології як ефективну систему з досягнення запроєктованого соціально-психологічного і психолого-професійного рівня сформованості особистостей студентів як майбутніх фахівців.

По-третьє, на тверде переконання досвідчених педагогів, системне втілення змісту психологічної технології в психологічно-педагогічну роботу з студентським складом, буде сприяти не тільки краще вивчати і враховувати їх психіку (внутрішній світ), але й майстерно впливати на них з метою формування особистісних, вольових якостей та професійних знань, вмінь, необхідних їм для майбутньої, ефективної професійної діяльності.

Таким чином, сутність та особливості змісту психологічної технології потребують досконалого розуміння її на шляху втілення в теорію і практику навчально-виховного процесу, і одночасно, вимагають від науково-педагогічних працівників особливої майстерності щодо застосування системи методичних способів, прийомів та методів: словесних (роз'яснення, розповідь, дискусія, диспут, ситуації індуктивності та дедуктивності); наочних (демонстрація зразків знань, показ прикладів, ілюстрація фактів, аналіз спостережень); практичних (евристичні (пошукові), психодіагностика, вправи, навчальні тренінги, тест-завдання, самоконтроль) та ін.

Системне використання приведених методів при реалізації психологічної технології, покликане забезпечувати глибоке розкриття внутрішнього світу (душі та психіки), індивідуальної свідомості, компонентів психології особистостей студентів, їх соціальної і професійної мотивації, видів темпераменту, рис характеру, загальних та спеціальних здібностей та ін. Але щоб грамотна і оптимально застосовувати саме цю систему методів при втіленні психологічної технології у навчально-виховний процес ВНЗ, слід добре знати зміст кожного з них окремо і у певній єдності, вимоги та умови їх майстерного використання.

Практика і досвід переконують в тім, що проблема системного втілення психологічної технології у навчально-виховний процес, повинна займати першочергове місце у всіх психолого-педагогічних діях і заходах науково-педагогічних працівників щодо позитивної, цілеспрямованої підготовки студентів як всебічно розвинених особистостей - майбутніх фахівців.

Бажано, щоб подібна технологія розвивалася адекватно сучасному розвитку освітньої та психологічної науки, які відображують та прогнозують вдосконалення соціально-психологічної характеристики особистостей студентів як майбутніх фахівців.

На наш переконливий погляд, психологічна технологія повинна стати зразковою **моделлю** психолого - педагогічної діяльності кваліфікованого педагога як майстра, здібного на їх підставі ефективно здійснювати науково-методичні способи, прийоми і заходи щодо розвитку людського і технічного потенціалу у вищій школі, в їх тісній взаємодії.

Тобто, мова йде про цілеспрямоване та систематизоване створення оптимальної, **зразкової моделі** психологічної технології, цілковито відповідаючи сучасним вимогам вищої освіти щодо всебічної соціалізації, психологізації та професіоналізації особистостей студентів як найкраще підготовлених фахівців в межах вищого навчального закладу.

Таким чином, зміст моделі психологічної технології як соціально – психологічного, методичне-зразкового утворення, повинен відповідати сучасним вимогам освітньої технології щодо якісної підготовки професіоналів обраної справи і визначатися суттєвими показниками свого змісту.

Такими **показниками**, слід вважати наступні:

- **Системність** як поєднана сукупність визначених та чітко уявлених методичних прийомів, способів відтворювання названої моделі у тісному зв'язку та взаємодії з особистісними особливостями психології студентів, їх мотивами щодо успішного опанування вибраної професії;
- **Концептуальність**, яка відображає розуміння системи науково-психологічних поглядів, основних методичних та технологічних тенденцій та ідей психологами і педагогами, визначаючи змістовні особливості оптимального застосування подібної моделі;
- **Змістовність**, відображаючи структурні складові та алгоритми моделі психологічної технології, а також сукупність впливаючих на неї внутрішніх і зовнішніх факторів з певним сенсом і значенням;
- **Відтворюваність** як можливість ефективно застосовувати цю модель в сучасних умовах навчально-виховного процесу ВНЗ з основною метою – оптимально розвивати психологію і професіологію особистостей студентів в межах їх професійної спрямованості;
- **Адаптованість** як найбільш повне забезпечення пристосування індивідуально психологічних особливостей студентів – майбутніх фахівців до обраної професії, а також до зовнішніх факторів, впливаючих на її продуктивне відтворювання.
- **Технологічність** сукупність знань, вмінь про методи, способи майстерного втілення процесу психологічної технології при якому відбувається якісне психологічне та професійне становлення студентів як майбутніх фахівців.

Можна впевнено стверджувати, що класичне, науково-методичне відтворення показників моделі психологічної технології в умовах навчально-виховного процесу ВНЗ, буде свідчити, в першу чергу, про ступень психолого – педагогічної та професійної майстерності викладачів. Від того, якими зразковими науково-методичними методами, новаційними прийомами, способами вони вдосконалено володіють, залежить результат інтерпритації та втілення змісту моделі психологічної технології в процес якісного розвитку особистостей студентів і їх професійного становлення.

Слід наголосити те, що втілення моделі психологічної технології в теорію та практику навчально-виховного процесу потребує поєднання цього процесу з сучасними вимогами освітньої технології щодо досягнення високого рівня психолого-професійної майстерності науково – педагогічними працівниками ВНЗ.

Спираючись на досвід психолого-професійної практики, можна, науково-педагогічним працівникам, рекомендувати низку **основних умов** втілення моделі психологічної технології у навчально-виховний процес ВНЗ:

- 1) Вивчати сучасні освітні, психологічні концепції та інформаційні повідомлення щодо якісного розвитку індивідуальних психологічних особливостей студентів, стосовно професії, яку вони опановують;
- 2) Аналізувати відомості керівних документів, розкриваючи мотиваційні чинники стосовно придбання студентами необхідних психологічних та професійних якостей для успішного навчання;
- 3) Творчо відтворювати навчальні методи, психодіагностичні заходи з об'єктивної оцінки індивідуально – психологічних властивостей студентів, їх соціальної та професійної адаптованості до перспективних умов професійної діяльності.

Закономірно, перед науково-педагогічними працівниками може стати **суттєве питання**. У якому практично-методичному сенсі повинна реалізовуватися модель психологічної технології стосовного оптимального розвитку психології студентів?

Відповідь, в даному випадку, може бути такою: у розумінні та виконанні науково-педагогічними працівниками трьох важливих соціально-психологічних **алгоритмів**.

Першого, технологічно-методичними прийомами і способами формувати у студентів стійке переконання про необхідність постійного розвитку і вдосконалення своєї психології. Основна мета – укріплення свого же інтелектуального і емоційно-вольового потенціалу, набуття соціального і професійного зразку з успішного рішення навчально-практичних завдань як майбутніми, елітними спеціалістами на головних виробничих підприємствах.

Другого, цілеспрямовано та продуктивно здійснювати технологічно-процесуальну оптимізацію навчально-професійної мотивації студентів щодо ефективного і надійного опанування і виконання ними вимог психолого-виховного процесу ВНЗ. При цьому маючи за мету, найкраще розвивати у студентів особистісні мотиви (інтереси, бажання, наміри), інакше кажучи, індивідуальну зацікавленість підвищувати якісні і кількісні показники навчання і своєї вихованості в руслі майбутньої професійної діяльності.

Третього, у процесі навчання та виховання студентів, в першу чергу, психолого-технологічними прийомами визначати їх інноваційну творчу, розумову і вольову активність, як прояв ними натхнення і інтуїтивного мислення у формальній, навчальній діяльності і зразковій поведінці.

Досвід роботи науково-педагогічних працівників свідчить про те, визначені **соціально-психологічні алгоритми** відтворення моделі психологічної технології, повинні, в найбільшій мірі, спрямовуватися на прояв позитивної духовності особистостей студентів, як гуманістичної цінності – найважливішої складової їх внутрішнього і зовнішнього відношення до набуття оптимального, майбутнього професійного фаху.

При цьому, науково-педагогічним працівникам слід добре оволодіти майстерністю втілення психологічної технології в методику постійного вивчення та досконалого розкриття внутрішнього світу особистостей студентів, який відображає, головним чином, їх психофізіологічну, інтелектуальну, емоційно-почуттєву і вольову душевність, яка визначається феноменом індивідуальної самосвідомості.

Саме, такий професійно-методичний підхід може забезпечити покращення рівня індивідуальної самосвідомості студентів на підставі втілення **моделі** психологічної технології у навчально-виховний процес науково-педагогічними працівниками університету. Головна **мета актуалізації** цього феномену у життєдіяльності студентів, визначає покращення формування системи самоусвідомленого відношення до навчання і виховання, цілкового розуміння важливості майбутньої, успішної діяльності.

Показниками і алгоритмами психологічної технології необхідно розкривати студентам, що їх самосвідомість являє собою усвідомлення (цілковите розуміння) ними як особистостями самих себе як повноцінних членів суспільства, свого факультету і університету. Це буде сприяти установленню ділових взаємовідносин їх з викладачами і співкурсниками, усвідомленому аналізу своїх дій та вчинків, думок та почуттів, всю різноманітність професійних якостей, що виявляються та проявляються при навчанні у ВНЗ.

Справедливо підкреслити, що вдоскоалена самосвідомість студентів на на фундаменті психологічної технології в університетських умовах, буде сприяти показу ними зразку у виконанні **трьох основних ролей**: соціальної – відображати дійсне бажання до професійної комунікації у процесі навчання; професійної – всебічно готуватися і ставати професійними спеціалістами;

мотиваційну – якісно відобразити власну зацікавленість до самовдосконалення за обраною професією.

Користуючись визначеними алгоритмами, показниками моделі психологічної технології, необхідно системою методів виражено і якісно розвивати у процесі соціального і професійного становлення особистостей студентів найбільш суттєву, головну психологічну властивість – професійну **спрямованість**. Саме вона визначає їх шлях і мотивацію до обраного професійного фаху, які, в першу чергу, проявляються у цілеспрямованій **меті** до навчальної діяльності та перспективної майбутньої професії;

В психологічному плані, **мету** слід розуміти як розумове прагнення до професійного зростання та намір і бажання досягти оптимального результату в ньому.

Для цього, науково-педагогічним працівникам володіючи процесом психологічної технології, важливо в умовах ВНЗ, оперувати знаннями мотивації студентів як особистостей з метою викликання у них внутрішнього побудження і спонукання до набуття професійних захоплень та інтересів стосовно майбутньої діяльності.

Досвід свідчить про те, що професійні захоплення та інтереси глибоко впливають на життя й діяльність студентів як особистостей при умові, що їх спонукають до систематичних і цілеспрямованих дій, пошуку інформаційних джерел покращення своєї професійної спрямованості в університеті.

Ось чому, науково педагогічним працівникам, важливо прийомами і способами розгортати зміст психологічної технології до **мотивування** студентів не тільки до розвитку стійких захоплень та інтересів, а ще й схильності більш успішно оволодівати спеціальністю та удосконалюватися у ній. При цьому, переконливо пояснювати значення активно діючого мотиву – ідеалу, як обраного зразку вдосконалення психології особистостей студентів. Саме, він свідчить про прагнення особистості досягти кращих успіхів у навчанні, практиці, поведінці, спираючись на зразки інших. Наприклад, стати відмінником навчання, кращим дослідником чи спортсменом. Творення ідеалу – це специфічна форма самоактуалізації “Я” людини як особистості, тобто прагнення до самовдосконалення.

Наступне, особливе місце при втіленні психологічної технології в процес навчання студентів повинно займати врахування їх **потреби** як спонукання до набуття та задоволення духовної і матеріальної нужди у змисловій професійній спрямованості. Є приклади, коли вони, інколи переживають недостачу чогось у цій потребі чи невдоволеність її набуттям.

Ось чому, процедурою втілення психологічної технології, важливо формувати у свідомості студентів потребу бути якісно духовним, з чистою людською душою, здатним у майбутньому представляти інженерно-технічну еліту на основі своєї психологічної і професійної спрямованості, яка лежить в основі розгортання професійного фаху.

Тобто мова йде про успішне формування стійкої соціально – професійної спрямованості у студентів університету. Відповідно моделі психологічної технології, бажано цю спрямованість відтворювати наступними умовами:

- тісно пов'язувати її розвиток з визначеною, усвідомленою метою якісного навчання та професійного становлення;
- мотивувати студентів до чіткого уявлення і розуміння своїх інтересів до успіху життєво – професійного, майбутнього зростання;
- регулярно аналізувати та діагностувати доцільний обсяг діючої потреби у мотивації студентів, яка визначається і відтворюється саме ними, у навчальній і творчій діяльності.

Психологія як наука рекомендує, процедуру психологічної технології вміло розгортати у напрямку вдосконалення загальної психофізіологічної характеристики особистостей студентів, як основи функціонування важливих ознак темпераменту і нервової системи: сили, рівноваги й рухомості, помітно впливаючи на їх соціалізацію та професіоналізацію. Практично та методично ці ознаки можна розвивати при втіленні психологічної технології з метою набуття студентами професійно важливих **рис**.

Наприклад, важливо, щоб **сила** нервової системи студентів визначалася рисами: витривалістю, працездатністю, розумовою активністю; **урівноваженість** – терплячістю, стриманістю, посидючістю; **рухливість** – хуткістю реакції, легкістю зміни почуттів, швидкістю формування вмінь, навичок тощо.

Дослідченні науково педагогічні працівники, у співбесідах з ними, рекомендували алгоритмами психологічної технології стимулювати розвиток тих характеристик **видів темпераменту** особистостей студентів, які особливо важливі для їх професійного становлення.

Наприклад, виявлену у студентів властивість темпераменту – **холерика**, важливо стимулювати у напрямку досягнення рис: врівноваженості, впевненості, помірної реакції, більш продуманого ділового контакту з співучасниками навчання та поведінки.

Алгоритмами психологічної технології у **сангвіників**, важливо розвивати наступні риси для професійної діяльності: легко і швидко долати невчасну емоційність, розвивати працездатність, зацікавленість, спостережливість та життєрадісність.

Також, втіленням прийомів моделі психологічної технології підтримувати у студентів позитивну прояву рис темпераменту – **флегматика**: стійкості та завзятості, суворого дотримування відпрацьованого розпорядку життя, більшої активності та рухливості при виконанні ділової справи, менше відволікатися на не суттєві дрібниці.

Педагогам, застосовуючи алгоритми моделі психологічної технології, не слід забувати те, що у чистому виді темперамент зустрічається надто рідко, розглянуті його риси, як правило, поєднуються і мають своє більш позитивне чим негативне проявлення. Тому не повинно бути упередженого відношення до студентів за певного темпераменту. Їх слід цінувати не за риси його темпераменту, а за позитивне їх проявлення у навчанні та поведінці.

Психологія як наука вчить, що **характер** як суттєва психологічна властивість, найбільш повно відображає індивідуальні особливості особистості, взагалі і студента, також через **систему певних рис**, які саме характеризують та визначають його **відношення** до набуття професії.

Ось чому, науково педагогічним працівникам важливо прийомами і способами психологічної технології розвивати у студентів усвідомлене **відношення до навколишнього світу** з метою набуття ними рис характеру: патріотизму, почуття громадського обов'язку, принциповості, цілеспрямованості, почуття відповідальності за справу свого навчання.

Щодо **відношення до навчальної діяльності**, прийомами та алгоритмами психологічної технології, стимулювати розвиток у студентів рис, сприяючи: набутті професійної зрілості, сумлінного відношення до пізнання, навчання, прагнення добиватися успіху, працьовитості, дисциплінованості, винахідливості та наполегливості. Мотивувати їх до розвитку у себе лідерських якостей: товариськості, доброти, оптимістичний настрій, дружельюбні стосунки саме у складі студентської групи і відношенні до інших людей.

Не слід забувати і **відношення студентів до самих себе**, при втіленні моделі психологічної технології, зветати більшу ваги на розвиток таких рис як : самостійність мислення, скромність у поведінці, альтруїзм у відносинах (потяг безкорисно приносити користь друзям, готовність завжди прийти на допомогу), відчуття особистісної гідності – духовності. Комплексна проява подібних рис буде сприяти підвищенню ступіня усвідомленого лідерського положення в малій групі студентів чи колективі курсу.

Психологія як наука доводить до свідомості науково педагогічних працівників те положення, яке свідчить, що особистість студента повніше розкривається не тільки в соціально-професійній спрямованості, видах темпераменту й рисах характеру, але й у оригінальній властивості його психології – **здібностях**.

Ось чому, тим, хто відтворює навчально-виховний процес у ВНЗ, рекомендується алгоритмами психологічної технології актуалізовувати оптимальний розвиток важливих **видів** здібностей у студентів як майбутніх фахівців.

Перш за все виявляти розумові здібності – це ті, які мають прояву при виконанні, важливих видів навчальної діяльності. Такі здібності спостерігаються в якостях розумових дій: критичності, гнучкості, систематичності, швидкості орієнтування, інтелектуальній активності, високому рівні аналітико-синтетичної діяльності, зосередженій увазі, добрій пам'яті, в позитивних емоційно-вольових намаганнях.

По-друге, спеціальні здібності, також виявляються при старанному опануванні обраної спеціальності, придбанні професійних вмінь, навичок професійної чи дослідницької діяльності.

Комплекс названих здібностей, активізованих прийомами психологічної технології у своїй єдності, як правило, дають можливість студентам успішно і творчо займатися навчальною, науковою та дослідницькою діяльністю в університеті.

Наприклад, психологічні та технічні здібності виявляються в захопленості психологією чи технікою, в прихильності до раціоналізації і винахідництва, в умінні швидко аналізувати зміст психіки людини, читати складні технічні схеми і креслення, розбиратися в складній взаємодії студентів між собою, мати стійкий інтерес до психологічних галузів психології, спеціально-інженерної літератури і технічної новинки.

Організаторські здібності можна побачити в **лідерстві** студентів. Але для цього важливо втілювати зміст психологічної технології у студентських групах прийомами моделювання прояви розумної ініціативи, ознак керівної розпорядливості, вмінь налагоджувати ігрову лідерську роботу у студентських групах, надавати своєчасні, корисні пропозиції і втілювати їх до навчальної справи.

«Отже, важливість системного втілення змісту моделі психологічної технології у навчально-виховний процес ВНЗ на фундаменті майстерності науково-педагогічних працівників, дозволяє методично ефективно інтерпретувати, реалізовувати її процедурні складові з розвитку індивідуальних особливостей у студентів, всебічно готуючи до майбутньої професійної діяльності.

Висновки.

1. Викладений матеріал, дозволяє аргументувати те, що саме психологічна технологія, побудована на системному підході, є провідною, сучасною ланкою успішного вирішення навчально-виховних проблем в освітній та професійній сфері.

2. Визначені особливості процедури втілення моделі психологічної технології у навчально-виховний процес, на переконливу думку досвідчених працівників університету, є цілеспрямованим шляхом ефективного вирішення головного завдання ВНЗ – професіональне здійснення всебічної підготовки майбутніх фахівців.

Список літератури. 1. Большая психологическая энциклопедия. М.: Эксмо, 2007.- 544 с. 2. Психология. Словарь. / Под общ. Ред. А.В. Петровского и М.Г. Ярошевского. – М., 1990. – 494 с. 3. Психология. Підручник для студентів внз./ За ред. Ю.Л. Трофімова – Київ: «Либідь», 2001. – 558 с. 4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник для студентів мгістратури. – Київ. ЦНЛ, 2006. – 384 с.

Б.І. Фурманець

У статті, на основі системного підходу, викладений зміст моделі психологічної технології для ціленаправленого її втілення науково педагогічними працівниками у навчально-виховний процес внз з метою розвитку та вдосконалення індивідуальних особливостей особистостей студентів як майбутніх фахівців, відповідно сучасним вимогам освітньої сфери.

Ключові слова: професійне становлення, психологічна технологія, системне втілення, модель психологічної технології, концептуальність, технологічність, психологічний алгоритм, мотивація, відношення, розумові здібності.

Б.І. Фурманець

В статье, на основе системного подхода, изложено содержание модели психологической технологии для целенаправленного ее внедрения научно педагогическими работниками в учебно-воспитательный процесс вуз с целью развития и совершенствования индивидуальных особенностей личностей студентов, их становления как будущих специалистов, соответственно современным требованиям высшей образовательной сферы.

Ключевые слова: профессиональное становление, психологическая технология, системное внедрение, модель психологической технологии, концептуальность, технологичность, психологический алгоритм, мотивация, отношение, умственные способности.

Б.І. Фурманець

The article, based on a systematic approach, outlined the content of the psychological model of technology for the targeted implementation of its scientific teaching staff in the educational process of the university for the purpose of development and improvement of the individual characteristics of the person of students and their development as future professionals, according to modern requirements of the higher education sphere.

Key words: professional development, psychological technologies, system implementation, the model of psychological techniques, conceptual, technological, psychological algorithm, motivation, attitude, mental abilities.

Furmanetc B.I.